

سوفیا نمر: نوشتن کتاب‌های کودک و نوجوان

در زندان

خانم نمر، بانوی ۷۰ ساله فلسطینی، ده ساله بود که روز «نکت» و آوارگی چندین هزار فلسطینی پس از اشغال سرزمین‌های فلسطین را به چشم خود دید. او الان یکی از اساتید دانشگاه در موضوع تاریخ شفاهی است و آثار ادبی و پژوهشی او بارها در جوایز مختلف جهانی و منطقه‌ای، نامزد دریافت جایزه شده است.

سوفیا نمر را آغازگر نگارش کتاب در داخل زندان‌های رژیم صهیونیستی برای کودکان و نوجوانان می‌دانند؛ او با اشاره به فضای محدود زندان، «تخیل» را فراتر از هر محدودیتی می‌داند.

نمر در دوران زندان دو قصه برای کودکان و نوجوان نوشت، اگرچه نوشته‌های او در زندان، توسط زندانیان از بین رفت ولی سوفیا از ابزار تخیل برای مقابله با این محدودیت استفاده کرد و آثار شاخصی را تولید کرد. قصه «درخت یاسمن»، مشهورترین داستان اوست: «مدیریت زندان درخت یاسمن حیاط زندان را قطع کرده بود؛ درختی که زندانیان زن فلسطینی دوستش داشتند و با دیدنش به آزادی امیدوار می‌شدند. درخت تنها چیزی بود که از دیوارهای زندان بالا رفته بود و شاخ و برگش به آن طرف، به بیرون زندان و به آزادی، رسیده بود. قطع درخت و کشیدنش بر زمین حیاط و خارج کردنش، لحظه تکان دهنده و غم‌انگیزی برای زندانیان زن بود. درخت گل‌های یاسمنش را روی زمین جا گذاشته بود و گل‌ها شبیه ستاره‌هایی کوچک به یادگار مانده بودند. اما رسمیه عوده، فعال سیاسی، عقب‌تر ایستاده بود و لبخند می‌زد. وقتی بقیه زندانی‌ها از او درباره علت لبخندش پرسیدند، از زیر لباسش شاخه سبز درخت یاسمن را بیرون آورد و گفت: «دوباره می‌کاریمش. اون قطع می‌کنند و ما می‌کاریم.»

زنان، قهرمانان همیشگی قصه‌های بانو نمر هستند؛ در آثار این نویسنده، زنان و دختران به سرزمین‌های غریب سفر می‌کنند و برای مقابله با گروه‌های مختلف آماده می‌شوند. کتاب «سفر به سرزمین‌های غریب» از آثار این نویسنده است که با ترجمه قاسم فتحی در ایران منتشر شده است. «قمر» یکی از قهرمان‌های قصه‌های اوست که برای بازگشت به «وطن خود» دشواری‌های هولناک جسمی و روانی را تحمل کرده و بردگی و آوارگی را نیز تحمل می‌کند. «قمر» در خلال این دشواری‌ها، کم‌کم روی پای خودش می‌ایستد و در قامت یک بانوی قهرمان ظاهر می‌شود. این کتاب برنده مهم‌ترین جایزه ادبیات کودک و نوجوان جهان عرب، یعنی «اتصالات» شده و توسط (مؤسسه تامر للتعليم المجتمعي) منتشر شده است.

«داستان دیوار»، رمان برگزیده جایزه ادبی فلسطین

ناصر ابوسرور این کتاب را در سال ۲۰۱۹ در سلول شماره ۳۳ بازداشتگاه داریم به پایان رساند و در سال ۲۰۲۲ از سوی دارالآداب منتشر شد. «حکایه جدار» داستان دل‌بستن و دل‌کندن است. داستانی که می‌تواند برای هر یک از انسان‌های عصر جدید الهام‌بخش این باشد که همیشه جوانه‌ها از دل سیاهی‌ها سر برمی‌آورند و باید همواره به زایش نور امیدوار بود.

می‌توان به این نویسندگان و کتاب‌ها، کتاب «خمسة آلاف يوم فی عالم البرزخ» خاطرات حسن سلامه از پنج هزار روز اسارت در زندان‌های رژیم صهیونیستی را نیز افزود و ده‌ها کتاب دیگری را که در ادامه آن نوشته فهرست کرد؛ اما یک نکته را نباید فراموش کرد که «ادبیات زندان»، شاخه‌ای از ادبیات عرب است که در بستر مقاومت شکل گرفته و نمی‌توان نمونه‌هایی از آن را در کشورهایی که میانه‌ای با مقاومت ندارند، یافت. یک موضوع اختصاصی برای علاقه‌مندان به فرهنگ مقاومت؛ موضوعی که کمتر به آن توجه شده است.

رؤسای شاباک، از زبان عبری و انگلیسی به عربی ترجمه شده که هنوز منتشر نشده است.

سازمان شاباک، امنیت عمومی و داخلی رژیم صهیونیستی را برعهده دارد، موساد شبکه جاسوسان موساد در خارج از کشور را هدایت می‌کند و سازمان امان نیز سازمان اطلاعات نظامی رژیم صهیونیستی است. دو کتاب ترجمه شده توسط یحیی سنوار، کتاب «کسی می‌آید تو را بکشد» تالیف یعقوب بیر و کتاب «شاباک میان چنددستگی» متعلق به کرمی گیلون است که هر دو آنان، سابقه ریاست بر شاباک را داشته‌اند.

ترجمه این خاطرات امنیتی و اطلاعاتی باهدف شناخت دقیق روحیات، ظرفیت‌ها و روش‌های دشمن صهیونیستی برای مقابله با نیروهای فلسطینی بود و بنا بر گفته شاهدان عینی و هم‌سلولی‌های او، شهید سنوار، بارها از مطالب این کتاب در جلسات زندان برای فلسطینیان سخن گفته است.

باسم خندقجی، برنده معتبرترین جایزه ادبی

جهان عرب

باسم خندقجی، رمان‌نویس فلسطینی در سال ۱۹۸۳ در نابلس متولد شد. او روزنامه‌نگاری و رسانه را در دانشگاه ملی النجاح نابلس آموخت و ۲۱ ساله بود که دستگیر شد.

او که از سال ۲۰۰۴ در زندانی‌های رژیم صهیونیستی به سر می‌برد، توانسته دو مجموعه شعر، ۲۵۰ مقاله و چندین رمان ادبی را در داخل زندان بنویسد و منتشر کند. از خندقجی مجموعه شعرهایی از جمله «آیین‌های نخست» (۲۰۱۰) و «نفس شعر شبانه» (۲۰۱۳) و همچنین سه رمان «نرگس انزوا» (۲۰۱۷)، «کسوف بدرالدین» (۲۰۱۹) و «نفس زن رها شده» (۲۰۲۰) نیز منتشر شده است.

رمان «نقاب، رنگ آسمان» اثر این نویسنده زندانی فلسطینی، عنوان برنده جایزه بین‌المللی ادبیات داستانی عربی (IPAF) در سال ۲۰۲۴ را از میان ۱۳۳ رمان منتخب جهان عرب، به خود اختصاص داده است. این جایزه به عنوان «بوکر عربی» شناخته شده و معتبرترین جایزه ادبی جهان عرب است.

عنوان کتاب «نقاب، رنگ آسمان» اشاره‌ای است به کارت هویت آبی صادر شده توسط رژیم صهیونیستی که توسط نور، قهرمان داستان که یک باستان‌شناس ساکن در اردوگاه پناهندگان در رام‌الله است، در جیب یک کت قدیمی پیدا شده. نور از این کارت استفاده می‌کند و راوی روایتی تجربی و چندلایه با شخصیت‌پردازی‌های زنده و به یاد ماندنی در بازیابی عناصر تاریخ و خاطره مکان‌ها می‌شود.

نبیل سلیمان، رمان‌نویس سوری و رئیس هیأت منصفه جایزه بوکر عربی گفت: «در این رمان، امر شخصی با امر سیاسی، به روش‌های نوآورانه ترکیب می‌شود. این رمانی است که عشق و دوستی را به عنوان یک هویت برای انسان بالاتر از همه وابستگی‌ها اعلام می‌کند».

این کتاب طی ماه‌های ژوئن تا نوامبر ۲۰۲۱ یعنی ظرف مدت تقریباً شش ماه، به صورت روزانه از ساعت ۵ تا ۷ صبح،

قبل از بیدارباش عمومی زندان و سرشماری زندانیان نوشته می‌شد. نویسنده تقریباً در این دو ساعت که هر روز تکرار می‌شد، دو صفحه از رمان خود را می‌نوشت. رمانی که گاهی صفحات آن، مانند هر نوشته دیگری که توسط زندانیان نوشته می‌شد، بارها توسط نگهبانان پاره شد و بارها از نو نوشته شد. جابه‌جایی مکرر میان زندان‌های مختلف نیز نتوانست بر عزم او بر اتمام این کتاب غلبه کند و حاصل این تلاش کتابی شد که بزرگترین جایزه ادبی جهان عرب در سال ۲۰۲۴ را به خود اختصاص داد.

و بدون زندگی، خداوند در قبر دیگر نور قرار بدهد... آمین».

عصمت منصور و رمان «زندان زندان»

عصمت منصور، اگرچه پنجمین شخصی بود که رمان دوران اسارت او در زندان بشر السبع با عنوان «زندان زندان» در سال ۱۳۸۹ شمسی منتشر شد و باید او را از اولین اسرای فلسطینی دانست که رمان دوران حبس او منتشر شد اما ویژگی‌های شخصیتی و ادبی او، منصور را، با تمامی اختلافات موجود در میان گروه‌های فلسطینی، به یکی از نمادهای جنبش سیاسی و ادبی نگارش ادبیات زندان هابدل کرده است. رمان «زندان زندان» درباره شخصیتی به نام «عبدالله سعید» است که در زندان انفرادی زندگی خود را می‌گذراند.

عصمت منصور بعد از ۲۰ سال اسارت از زندان‌های رژیم صهیونیستی آزاد شد و هم‌اکنون به عنوان تحلیلگر سیاسی جریان‌های داخلی رژیم صهیونیستی، چهره‌ای شناخته شده در میان رسانه‌های عربی است.

یحیی سنوار و ترجمه‌هایی از عبری

رمان شهید یحیی سنوار با نام «الشوق و القرنفل» که با ترجمه «خار و میخک» بارها در ایران ترجمه و منتشر شده، مشهورترین اثر ترجمه شده از شهید یحیی سنوار در ایران اسلامی است؛ این شهید در طول ۲۲ سال حضور در زندان‌های رژیم صهیونیستی، تالیف و انتشار رمان «سنافور» را در کارنامه خود دارد که در سال ۲۰۱۰ منتشر شد. از آثار شاخص این شهید در ترجمه‌های کتاب‌های عبری، خاطرات رؤسای ارشد دولت رژیم صهیونیستی از جمله خاطرات

